Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliserings-projekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

Enhver Sit

Ugeblad
for
Politik og Kristendom.

Redigeret af Henning Jensen og Kristensen-Randers.

№ 43. | Torsdag den 25. Oktober 1888. | 3. Aarg.

Indhold: Nye Tanker. — Sociale Smuler. — Er Penge nok. — Planeterne. — Landarbejder-Tidende. — Meddelelser. — Bekjendtgjørelser.

Nye Tanker.

Naar en Samfundsbygning er bleven gammel og affældig opdages dette først af dem, som særligt lider under de bestaaende Tilstande. De sender de første Regimenter af dem, der engang skal rive den gamle Bygning ned. Og i Begyndelsen forarges alle vi andre over deres Arbejde. Sagen er den, at vi er vante til at bo i den gamle Bygning, vi har kunnet indrette os mere eller mindre hyggeligt i den, vi synes ikke der er nogen Grund til at gjøre Forandring, og vi betragte de, som vil have den forandret, som højst farlige og oprørske Mennesker. — Saalænge nu de, der lider under Samfundsforholdene, ere de eneste om Nedrivningsarbejdet, saalænge er Faren for den gamle Bygning ikke overhængende. Det er saa at sige kun i Kjælderetagen, der er nogen Uro og Misfornøjelse, og naar alle de andre Beboere af Huset holder sammen mod Kjælderfolkene, saa kan de nok nogenlunde holde dem Stangen. — Men naar de der bor i de andre finere Etager ogsaa begynder at gjøre Oprør og tale om, at der er noget galt fat med den gamle Bygning, saa begynder Faren at blive truende. Og det der gjør Sagen endnu værre er, at det altid er de dygtigste, bedst begavede Folk af de andre Samfundsklasser, der først stiller sig paa Kjælderfolkenes Side. Dette vækker baade Forbavselse og Forargelse i Spidsborgernes Lejr. Den spidsborgerlige Betragtning af Livet er nemlig den, at man skal ikke give sin Ret bort, at har man engang selv faaet sit paa det tørre, saa skulde Pokker indlade sig paa nogen Forandring.

Det har derfor sin store Betydning, at den russiske Greve, Leo Tolstoj nu er begyndt at optræde som Bekæmper af den gamle Samfundsorden. Han hører til det fineste Selskab, og han er en af Verdens største Digtere. Og saa melder han sig pludselig til Tjeneste i den Hær der vil rive det gamle Hus ned, det hvori han selv har saa god en Lejlighed. Det er i sin Bog „Livsspørgsmaal," som allerede er bleven omtalt her i Bladet, at han gjør dette. Jeg skal her kun omtale et enkelt lille Afsnit af Bogen, hvor han taler om Lægekunsten og Undervisningen.

Han gjør opmærksom paa, at Lægevidenskaben egentlig kun er til Gavn for velstaaende eller helst rige Folk. Lægen kan egentlig kun kurere Folk, som ingenting bestiller. Han behøver en uendelig Mængde kostbart Tilbehør, Instrumenter, Lægemidler og hygiejniske Forholdsregler. Han har taget Undervisning hos Hovedstadens Berømtheder, som udelukkende holde sig til de Patienter, der kunne lade sig helbrede i en Klinik, og hvis Formues-Omstændigheder tillader dem saavel at kjøbe de nødvendige Apparater til Kuren, som til straks at rejse fra Nord til Syd eller til hvilketsomhelst Badested i Udlandet. Derimod kan han slet ikke helbrede den arbejdende Befolkning, hvis Fattigdom er saa stor, at der slet ikke er nogen Mulighed for at tilvejebringe de nødvendige hygiejniske Betingelser. Nøden frembringer Sygdomme, og Nøden gjør det umuligt at bekæmpe Sygdommen, naar den engang er kommet. — Det kan derfor ikke nytte at Lægevidenskabens Dyrkere, der udelukkende have indrettet sig paa at leve af de rige Klasser, og hvis hele Opgave bestaar i at kurere Folk, hvem alle Midler staa til Raadighed, det kan ikke nytte at de udsender nogle af deres Midte for at kurere saadanne Mennesker, der ikke har det allermindste tilovers, med samme Midler som de rige. Thi disse Midler maa først skaffes tilveje, og fattige Folk kan ikke skaffe dem tilveje. Derfor har den folkelige Sundhedspleje ogsaa

kun ringe Fremgang, og det er ingen Under. Thi skulde den have Fremgang vilde det koste saa meget, at Halvdelen af Befolkningen vilde krepere under Byrden af disse Udgifter, og der vilde ikke blive nogen tilbage at kurere.

Naar saa Grev Tolstoj skal besvare hvorledes dette Forhold skal afhjælpes, saa hænger dette Svar sammen med hele den Grundtanke der gaar igjennem hans Bog. Hans Grundtanke er nemlig den, at ethvert Menneske skal udføre saa meget legemligt Arbejde, som er tilstrækkeligt til at han kan tilfredsstille sine egne Fornødenheder, Ethvert Menneske er skabt til legemligt Arbejde, og han skal aldrig lade andre udføre det Arbejde for sig, som han selv kan gjøre. Ethvert Menneske skal altsaa være Legemsarbejder, og af hvad Stand og Stilling han saa forøvrigt er, skal han leve sammen med den arbejdende Befolkning og dele Kaar med den. Og de som saa ere i Besiddelse af Kundskaber i en eller anden Retning, skal saa bestræbe sig for at anvende deres Kundskaber paa Løsningen af alle de forskjellige Spørgsmaal som Folkets Tarv maatte medføre, og de skal gjøre det gratis. — Saaledes mener han nu ogsaa at Lægerne skal bære sig ad, — arbejde for sine egne Fornødenheder, dele Kaar med den store Befolkning, og saa hjælpe dem i alle de Tilfælde hvori de kan være dem til Hjælp, f. Eks. hvorledes Arbejdstiden bedst bør inddeles, hvorledes Føden helst maa være, hvorledes man bedst bør klæde sig for at modstaa Fugtighed og Kulde, hvorledes man bedst skal holde sig ren, spæde Børns Pleje og Opfostring o. s. v.

Om nu denne Tanke er praktisk vil jeg lade staa hen. Grev Tolstoj har selv indført den i sit Liv, han udfører selv al Slags Arbejde selv det groveste. Og der er ingen Tvivl om, at vilde *alle* give sig til at arbejde legemligt for sine egne Fornødenheder, give Afkald paa al Luksus o. s. v. og dele Kaar med den store menige Befolkning, saa vilde det sociale Spørgsmaal være løst paa den smukkeste Maade. Vilde Rigmændene, Kunstnerne og Videnskabsmændene frivilligt tjene Folket med sine Rigdomme, Kunstværker og Kundskaber, saa var Kløften imellem de forskjellige Samfundsklasser udjævnet og Broderskabet mellem Menneskene oprettet. Men alt dette forudsætter, at der maatte foregaa en saa uhyre Forandring med Menneskenes hele moralske Tilstand, saa det er næppe rimeligt at det nogensinde vil ske her paa Jorden.

Hvad Undervisningen angaar gjør Grev Tolstoj opmærksom paa, at ogsaa den er en saa kostbar Ting, naar den skal svare til Tidens Fordringer, at den kun kan komme rige Folks Børn tilgode. Mønsterskoler, med Borde til at skrue op og ned, med Globuser, Kort, Bibliotheker, methodiske Vejledninger baade for Lærere og Lærlinge, det er en saa dyr Historie, at den for hvert Sogn hvor man vilde indføre den vilde hare en Fordobling af Skatterne til Følge. Folket vilde altsaa blive yderligere forarmet ved at skulle anskaffe alt dette, og de vilde slet ikke faa Raad til at sende Børnene i Skole, da de vilde faa endnu mere Brug for disses Arbejdskraft end før. — Ogsaa her, mener han derfor, at den eneste Redning er den, at Lærerne finder sig i at leve under samme Betingelser som den arbejdende Klasse af Befolkningen og undervise for det Vederlag, som denne med Glæde er villig til at give ham.

Det er i det hele Grev Tolstojs Mening, at den nuværende Videnskab og Kunst slet ingen Betydning har fordi de ikke tjener Folket, men kun de rige. Der øses en Masse Penge ud til Fremme af Kunst og Videnskab, men deres Frembringelser bringer ikke Folket den allermindste Nytte. Der skal f. Eks. opføres en ny Opera, og den koster flere Tusind Kroner at sætte i Scene. Naar en Digter ikke kan tjene nok ved sine Værker, saa skal han have Pension for at kunne gjøre sig mere Umage med at skrive. Men alle disse skjønne Værker, som andre sætter saa megen Pris paa, er ikke en sur Sild værd for Folket. — Der var dog ikke det mindste i Vejen for at baade Kunsten og Videnskaben kunde blive til Gavn og Glæde for Folket, naar deres Dyrkere vilde leve sammen med Folket og dele Vilkaar med det, uden at stille nogensomhelst Forandringer til et rigt og bekvemt Liv.

Det er klart nok at den Kritik Grev Tolstoj giver af de nuværende Tilstande er fuldstændig berettiget. Men det forekommer mig rigtignok at det Middel hvormed han vil afhjælpe disse Tilstande, at nemlig alle rige og videnskabeligt og kunstnerisk uddannede Mennesker, frivilligt skal give Afkald paa deres nuværende Liv og leve og arbejde sammen med Folket, samtidig med at de tjener dette med alle deres Evner og Indsigter, — dette Middel har meget lange Udsigter for at blive til Virkelighed. Det sker ikke før Menneskene bliver saa gode som de burde være.

Sociale Smuler.*)

I.

Det borgerlige Demokrati, Venstre, gaar ud fra den Anskuelse, at den politiske Frihed egentlig er *alt*, hvad et Menneske kan begjære, og at Staten kun bør sørge for, at alle Borgerne faar en tilstrækkelig Uddannelse, og at Skatteväsenet bliver indrettet paa saadan Maade, at Skatterne bliver retfærdig fordelt. Dette er nu meget rigtigt. Men selv om det er naaet, er det ikke nok. Staten skal ganske vist beskytte den borgerlige Frihed, men den skal ogsaa paase, at den enes Frihed ikke skader den andens. — Men den politiske Frihed er ikke lige for alle, naar den *økonomiske Ulighed* er altfor stor. Den, der er godt stillet i økonomisk Henseende, vil altid udøve et moralsk Tryk paa den, der er daarligt stillet. Hvis nu, som i det nuværende Samfund, den ene er fuldstændig økonomisk afhængig af den anden, hvis Arbejderne staar under

*) Efter Bebel: Unsere Ziele.

en Husbonde, som han er fuldstændig økonomisk afhængig af, — saa er det klart som Dagen, at denne Husbonde har Magt til at indskrænke Arbejdernes politiske Ret og at bruge den paa en Maade, som er fordelagtigst for Arbejdsgiveren. Derfor har Arbejderne ingen synderlig Interesse for en Stat, hvor den politiske Frihed er *Endemaalet*. Det, som driver ham til at kæmpe for politisk Frihed og Lighed, er Udsigten til derved at vinde *økonomisk Selvstændighed*.

Hvortil gavner en blot og bar politisk Erihed ham, naar han samtidig maa sulte, naar hans Stilling ikke bliver bedre, naar han nu som før bliver udsuget af Kapitalisten, naar han hele sit Liv maa bære Aaget paa Nakken? — At den politiske Frihed ikke er nok til at skaffe ham en bedre Stilling, kan man se f. Eks. i Amerika, for ikke at tale om England og Belgien, der jo ogsaa i mange Demokraters Øjne ere „Fristater". Hvis den politiske Frihed var tilstrækkelig, saa skulde Arbejdernes Stilling i Amerika være saa god som mulig Men den, som tror, at den er det, tager storlig fejl. Arbejderbevægelsen i Amerika har i de sidste Aar antaget kolossale Former, dels fordi Industrien i nogle faa Aar har udviklet sig kæmpemæssigt og skabt et stort Proletariat, men dels ogsaa, fordi den politiske Frihed gav Arbejderbevægelsen frit Spillerum til at bryde sig en Bane og udvikle sig. Formynderskab under Politiet, Mundkurve paa Pressen eller Undertrykkelse af Foreninger kjender man ikke til dèr, som i vort monarkisk-militært regjerede Evropa. Den eneste — men ganske vist ogsaa betydelige — Forskjel paa Kongedømme og Republik, er den, at i den sidste kan Bevægelsen røre sig friere og hurtigere skaffe sig Indflydelse end i den første.

Socialdemokratiet betragter altsaa ikke den politiske Frihed som *Endemaalet*, men kun som *Midlet* til at virkeliggjøre Endemaalet. Som sit *Endemaal* sætter Socialdemokratiet Tilvejebringelsen af økonomisk Ligestillethed, altsaa Indretningen af et Samfund, der er bygget paa fuld Frihed. Friheden ophører nemlig, naar den griber ind paa andre Omraader, naar den ved sine Overgreb skader Ligestilletheden.

II.

Husmanden i Tyskland er ikke stort bedre stillet end Daglønneren. Hvoraf kommer det? Ganske simpelt deraf, at Jorden kan udstykkes uden at Loven forbyder det. I de fleste tyske Lande har man ophævet Indskrænkningerne i Arveretten og i Salget af udstykket Jord. Følgen heraf er, at Jorden efterhaanden deles i en hel Mængde Lodder. Hver af Børnene vil gjærne have sin lille Ejendom, hvorpaa de kan avle det, som er nødvendigt for at tilfredsstille deres Fornødenheder. Men dette har sin Grænse. Naar Ejendommen bliver bestandig mindre, saa er den ikke mere i Stand til at føde sin Ejer. Han skal ikke alene udbringe sit Livsophold af Jorden, men denne skal ogsaa give ham et Overskud, som han kan sælge for at betale Skatter, Renter af sin Gjæld, og tilfredsstille hans øvrige Fornødenheder. Da rigelig Gødning er en væsentlig Betingelse, for at Jorden kan give et ordentligt Udbytte, saa maa han ligeledes skaffe sig de nødvendige Stoffer hertil. Han kan ikke holde Kreaturer, og som Følge deraf taber Jorden sig. Den stakkels Mand ser sig om efter Hjælp. — Da aabenbarer der sig en frelsende Engel i Form af en Arbejdsgiver. Han har lagt Mærke til, at det stakkels Folk lever i den største Nød, han ser, at Dyrkningen af den lille Jordlod ikke optager al deres Tid, og da han er en snild Mand, har han i en Fart regnet ud, at han kan profitere af deres overflødige Tid. — Han indretter en Fabrik, og Folk bider paa Krogen. Man regner ud, at naar man ved Siden af det Udbytte, den lille Jordlod giver, ogsaa kan fortjene noget ved andet Arbejde, saa kan man klare sig. Man byder dem en skammelig lille Løn. Men ogsaa denne synker snart, da der bestandig strømmer flere Arbejdere til og de konkurrere med hverandre, og da Arbejdsgiveren forklarer, at han ikke længere kan betale den gamle Løn, fordi Konkurrencen med andre Fabriker tvinger ham til at sælge sine Varer billigere. Husmanden regner nu ud, at han med en saa lille Løn alene kan fortjene noget mere, naar han arbejder *længere*. Men naar han vil arbejde længere, faar han ingen Tid til at passe sin lille Jordlod. Han sælger da denne, naturligvis for lav Pris. Til hvem sælger han? Til en større Jordbruger. Denne kjøber nu den ene lille Jordlod efter den anden; de forhenværende Husmænd forsvinder og bliver til Fabriksarbejdere, som kjøber deres Landbrugsprodukter hos Jordbrugeren, som har samlet deres smaa Ejendomme. — Naar Jordbrugeren har faaet samlet sig en større Ejendom, skjønner han, at det er billigere for ham at dyrke Jorden med Maskiner end med Daglejere. Han skaffer sig en duelig Forvalter, der har de nødvendige tekniske Kundskaber, og begynder at drive Agerbruget i det store, og han faer en forholdsvis langt større Indtægt end de forrige smaa Ejere kunde skrabe sammen med al deres Sved. — I Begyndelsen solgte han sine Produkter til de forrige Ejere, der nu arbejder paa Fabriken, men han skjønner, at han vil faa en højere Pris ved at skaffe sig et større Omraade for sin Afsætning. Han sørger da for, ved Hjælp af sine Venner, at faa en Jærnbane til Egnen, og derved fordyres Levnetsmidlerne for Befolkningen.

De egentlige Bønder med større Gaarde holde sig noget længere. Men det bliver stadigt vanskeligere for de fleste af dem at følge med. De har svært ved at anskaffe sig tidssvarende Maskiner, først fordi de koster mange Penge, og dernæst fordi de ikke godt kan anvendes paa en mindre Ejendom. De maa altsaa undvære dem. Imidlertid vil de i det mindste skaffe sig forbedrede Gødningsstoffer og deslige, for at skaffe sig større Indtægter. Men disse Sager koster Penge, og da de ikke har mange af dem, tyr de til Krediten. Da imidlertid Industrien sluger store Summer og Staten uophørlig laaner til militære og andre Formaal, saa bliver Pengene dyre. Bonden maa betale høje Procenter, højere end hans Ejendom giver. Han maa overanstrænge sig for at betale Renterne. Trænger

han derimod til fremmed Hjælp, saa maa han betale Arbejdskraften forholdsvis dyrt. Hvor lav Arbejdslønnen end er i Industrien, — for Bonden er den høj i Forhold til hans Indtægter.

Saaledes fører den tyske Bonde, som før levede et taalelig godt Liv, en temmelig ynkelig Tilværelse. Han maa arbejde fra tidlig Morgen til sen Aften. Og indtræder nu det Tilfælde, at hans lille Kapital gaar med, og Høsten i nogle Aar slaar fejl, saa er han ruineret. Han maa sælge sin Gaard, og for en eller anden rig Nabo er nu det Øjeblik kommet, da han kan stille sin Appetit efter mere Jord, indtil et nyt Offer tilbyder sig. — De fleste Landboere, som udvandre, tilhøre den egentlige Bondestand. De indse, at de i Længden ikke kan klare sig her hjemme, sælger derfor deres Ejendom, betaler deres Gjæld, og søger med Resten et nyt Hjem, hvilket imidlertid tit fører til, at de kommer fra Asken i Ilden.

Hvis nu det Tilfælde indtræffer, at en saadan mindre Ejendom ved Arv bliver endnu mere udstykket, saa fremskynder dette yderligere Undergangen. Og vil man forbyde Udstykningen ved Lov, saa nytter det heller ikke. Den, som overtager Gaarden, maa godtgjøre de øvrige Arvinger med Penge, og han fik en Gjæld paa Halsen, som snart vilde ruinere ham. — De samme Aarsager, som har bragt Smaaborgerne til Undergang, vil ogsaa snart gjøre det af med Bonden.

Er Penge nok?

Da Grev Léo Tolstoj havde opdaget Fattigdommen i Verden, saa mente han først, at det, som det kom an paa, var at samle Penge. Kunde han faa Penge nok, saa kunde han ogsaa afskaffe Fattigdommen. Men da han skulde til at undersøge, hvem han skulde hjælpe med disse Penge, saa opdagede han, at dette var ikke saa let. Det forekom ham, at de Penge, han gav, i Stedet for at forbedre den paagjældendes Stilling, snarere forværrede den. Han opnaaede kun at gjøre dem mere begjærlige efter Penge uden egentlig at gjøre dem nogen som helst Nytte. Desuden var den mest paatrængende Nød i Reglen afhjulpet, naar han kom, og den var afhjulpet af de selv samme Mennesker, i hvis Kreds den ulykkelige befandt sig, og paa en Maade, der var meget bedre, end han kunde have gjort. Han var formelig i Forlegenhed med, til hvem han skulde give de Penge, han havde samlet. Thi han syntes ikke, det kunde nytte at give dem til hvem det kunde træffe sig, da det, som han tilsigtede, var at gjøre noget virkelig godt mod disse Mennesker, og ikke alene bringe dem en Pengegave. Han kunde ganske vist have stiftet et Velgjørenheds-Selskab i Lighed med saa mange andre og faaet Ord for at være et godt og kjærligt Menneske. Men efter de Erfaringer, han havde gjort, skjønnede han, at dette kun vilde være Humbug. — Han kom saa, gjennem mange Overvejelser og store Sjælslidelser, til den Slutning, at Grunden til Fattigdommen er den, at der er saa mange Mennesker, der ikke behøver at arbejde, men lader andre arbejde for sig. „For hvert ledigt Menneske, der er i Verden, findes der et andet, der dør af Sult.“ Den eneste Maade at afhjælpe Fattigdommen paa er altsaa den, at ingen bør nyde Frugten af andres Arbejde, men selv arbejde for sine Fornødenheder. Man skal derfor give Afkald paa de Midler, som sætter en i Stand til at leve af andres Penge, hvad enten det er Jordegods eller Penge. Man bliver derfor nødt til at indskrænke sine Fordringer og til selv at besørge saadanne Ting, som andre hidtil har udrettet for en. Han mener, at det er denne Tanke, som foresvæver Jesus Kristus, naar han siger: „Salige ere de fattige, ve de rige“, eller: „Man kan ikke tjene Gud og Mammon“, eller naar han sagde til den rige Yngling, at han ikke kunde komme i Guds Rige, fordi han var rig, og at det er lettere for en Kamel at komme igjennem et Naaleøje end for en rig at komme i Guds Rige.

Den Tanke, som Grev Tolstoj her udvikler, at det er umuligt at afhjælpe Nøden i Verden ved Hjælp af Penge, er slaaende sand. Det er atter en af de store, nye Tanker, der kommer frem i hans Bog „Livsspørgsmaal“. Men ligesom nye Tanker altid langsomt baner sig Vej, saaledes vil det ogsaa gaa med denne. Gode Mennesker vil sætte sig i Spidsen for Pengeindsamlinger i veldædigt Øjemed, og Bidragene vil komme ind større og mindre. Men det vil gaa med disse frivillige Pengegaver ganske ligesom med de tvungne Fattigskatter, at det er som at fylde Vand i en bundløs Støvle. Man kan i enkelte Tilfælde afhjælpe den *øjeblikkelige* Nød, men ikke selve Nøden.

Det Middel, som Grev Tolstoj foreslaar, at de rige *frivilligt* skal give Afkald paa Jordegods og Penge, og selv arbejde for Livets Fornødenheder, er meget radikalt. Men det har ingen synderlig Udsigt til at blive til Virkelighed. Han giver heller ingen Oplysning om, under hvilken Form denne Afstaaelse skulde finde Sted; om de paagjældende Rigmænd endnu skulde vedblive at have juridisk Ejendomsret til deres Godser og Formue og kun afstaa fra Brugen deraf, eller om der skulde finde en virkelig Afstaaelse Sted til Samfundet i sin Helhed.

Grev Tolstoj synes selv at have en Følelse af, at hans Forslag vil støde paa Vanskeligheder, fordi kun faa af dem, som skulde tage det til Følge, vil rette sig efter det. Han mener rigtignok, at naar kun en eller to begynder at tage fat, saa vil der snart komme en tredje. Derpaa vil de „bedre af Folket“ komme med, og de vil efterhaanden trække de andre med sig, saa der uddanner sig en offentlig Mening om, at saadan skal alle bære sig ad. — Men jeg er rigtignok bange for, at det vil gaa med Rigmændene nu om Stunder, ligesom det gik med den rige Yngling, da Jesus stillede sit Forslag til ham: „Han gik bedrøvet bort, thi han havde meget Gods.“ Og det vil endda kun være de bedste, der stiller sig saadan til Forslaget. — De fleste af dem, som Grev

Tolstoj vil have til at bringe dette Offer, vil ganske simpelt anse ham som en gal Mand.

Grev Tolstoj er et af de store, ædle Mennesker, som, naar de selv er blevne grebne af en stor Tanke, tror, at alle andre maa kunne gribes af den samme. Man kan sige om saadanne Mennesker, at de er Drømmere. Men dersom man deraf vilde slutte, at deres Drøm aldrig blev til Virkelighed og derfor egentlig var betydningsløs, saa vilde dette vistnok være en Fejltagelse. — Den Drøm om lykkeligere og retfærdigere Samfundstilstande, som drømmes af mange i vor Tid, og som mere eller mindre er beslægtet med den store Drøm om et Guds Rige her paa Jorden, som først fremsattes af Jesus Kristus, — denne Drøm vil en Gang blive til Virkelighed. Men Maaden hvorpaa og Midlerne hvorved denne Drøm en Gang skal blive virkelig, er vel sagtens endnu ikke fundet. — Det, som giver Grev Tolstojs Bog sin store Betydning, er derfor ikke hans Forslag til Løsningen af selve Fattigdomsspørgsmaalet, men det er det, at han, den fine, rige, højt begavede Mand, har opdaget, at det kan ikke blive ved at gaa, som det nu gaar, noget maa der gjøres. Vi skal takke ham for hans nedbrydende Virksomhed, og særlig fordi han selv lever, som han lærer.

Planeterne.

III.

Efter Mars kommer de før omtalte smaabitte Planeter, Asteroiderne, og udenfor dem træffer vi saa paa den største af alle Planeterne, nemlig *Jupiter*. Dens gjennemsnitlige Afstand fra Solen er godt 104 Millioner Mile. Dens nærmeste Afstand fra Jorden er 86 Millioner Mile. Men paa sin Bane kan den fjærne sig 122 Mill. Mile fra os. Dens Gjennemsnit er 19,000 Mile eller 11 Gange større end vor Jords. Paa Grund af den store Afstand fra Solen er dennes Varme paa Jupiter 27 Gange mindre end paa Jorden. Men dersom vi deraf vilde drage den Slutning, at Jupiter var 27 Gange koldere end Jorden, saa vilde dette dog mulig være en Fejltagelse. Spørgsmaalet er nemlig, om ikke Jupiter befinder sig i en saadan Tilstand, at den endnu har en betydelig selvstændig Varme. Ganske vist er denne Planet langt ældre end Jorden og har altsaa havt meget længere Tid til at blive afkølet. Men da den er af en saa uhyre Størrelse, behøver den altsaa ogsaa langt længere Tid for at blive afkølet, og der kan derfor være nogen Sandsynlighed for, hvad nogle mener, at den endnu til Dels befinder sig i glødende Tilstand.

Ser man Jupiter i en god astronomisk Kikkert, viser der sig næsten altid nogle mørkere Striber midt paa den, medens de øvrige Partier af den er lyse. Undertiden er der kun én Stribe, undertiden flere, og en sjælden Gang kan de ganske forsvinde. Dens Udseende veksler i det hele meget betydeligt. Spørgsmaalet er nu, hvorfra disse Striber hidrører. Man mener, at det er Skysamlinger, og den Hastighed, hvormed disse Striber veksler, antyder, at de er i en voldsom Bevægelse. Sandsynligheden er for, at der paa Jupiter er en saa tæt Atmosfære, saa vi aldrig ser den egentlige Planet, men kun det Lufthylster, der omgiver den. Medens man nemlig paa Mars kan se, at Pletterne stadig har de samme Former, som beviser, at det er selve Klodens faste Overflade vi ser, saa er Jupiters Udseende stadig forskjelligt, hvilket rimeligvis hidrører fra, at vi kun ser dens bevægelige Luftkreds. De lysere Striber skulde da være de Steder, hvor Skydannelsen var tættest, de mørkere derimod de Steder, hvor man kunde se længere ned til Bunds. Over Midten af Jupiter ser man, som sagt, i Reglen en mørk Stribe, hvis Bredde er ca. 4000 Mile. — Grunden til, at Skyerne samler sig saaledes i Striber, antager man at være den overordentlige Hastighed, hvormed Jupiter drejer sig om sig selv. Jorden drejer sig som bekjendt ogsaa om sig selv med en ret antagelig Fart. Men medens et Punkt ved Jordens Ækvator dog kun bliver ført 1400 Fod frem i et Sekund, saa bliver et Punkt ved Jupiters Ækvator ført halvandet Mil frem i Sekundet. Som en Følge af denne uhyre Hastighed bliver det Stof, hvoraf Jupiter bestaar, stærkt ophobet paa Midten, og der opstaar derved tillige regelmæssige Vinde i Lighed med vore Passatvinde i de varme Egne, og disse Vinde former da disse stribede Skylag særlig paa Planetens Midte. Man antager, at disse Vinde paa Jupiter kan være en 4—5 Gange stærkere end de voldsomste Storme her paa Jorden.

Disse voldsomme Bevægelser, den tykke, skyfulde Atmosfære og den Omstændighed, at man intet ser af Planetens egentlige Overflade, mener man nu tyder paa, at Jupiter endnu ikke er naaet ret langt frem i sin Udvikling, ja, at den mulig endnu befinder sig i en flydende eller dampformig Tilstand, at den altsaa endnu er en Slags Sol, der under alle Omstændigheder har mere end Varme nok til sig selv og mulig endnu lidt tilovers til andre Kloder, der ikke er for langt fra den f. Eks. dens Maaner. Mulig har den faaet en tynd Skorpe, men den er saa rimeligvis endnu saa glødende, saa den er ikke til at gaa paa. Det er rimeligt, at denne tynde Skorpe hyppigt brister, og at Planetens glødende Indhold da vælter frem efter en saa stor Maalestok, at Jupiter endnu ikke alene kan udsende Varme, men ogsaa Lys til sine nærmeste Kloder. — Det er en Selvfølge, at der under saadanne Forhold ikke kan være Tale om noget Liv paa Jupiter. Den har endnu langt tilbage, inden den bliver saa afkølet, saa Livet der kan udvikle sig. Men at dette Tidspunkt en Gang vil indtræde, derom kan der vel næppe være Tvivl.

Jupiter er forsynet med ikke mindre end 4 Maaner, der bevæger sig omkring den. Den største af disse Maaner er mere end 4 Gange saa stor som vor Maane, de andre noget mindre. Man mener at have opdaget, at disse Maaner har en Atmosfære, og da deres Lys snart er svagere, snart stærkere, kan man deraf slutte, at de drejer sig om sig selv, og at der er lysere og

mørkere Partier paa dem, som bevirker den forskjellige Lysstyrke, hvormed de skinner. I Virkeligheden har man ogsaa paa den største af dem set nogle mørke Pletter. Men da deres Afstand fra os er saa stor, er det vanskeligt at have nogen Mening om den Tilstand, hvori de befinder sig.

Saturn, som vi dernæst kommer til, er den mærkeligste af alle Planeterne paa Grund af sin Ring Den er 190 Millioner Mile fra Solen, og Solen bestraaler den med et Lys, der er 90 Gange mindre i Styrke end det, den sender til Jorden. Saturns Afstand fra Jorden veksler fra 170 – 211 Millioner Mile. Dens Gjennemsnit er over 16,000 Mile, og den er saaledes ikke meget mindre end Jupiter. Dens Overflade er 80 Gange større end Jordens, og der skulde 674 Kugler som Jorden til for at kunne maale sig med den. Baade den og Jupiter er imidlertid ikke saa tætte som Jorden, den er derfor mulig i en til Dels flydende Tilstand ligesom Jupiter.

Men det mærkeligste ved denne Planet er, at den er omgivet af en Ring, eller rettere flere Ringe, der ligger udenom hinanden, og hvoraf nogle er skilte fra hinanden meget tydeligt. Spørgsmaalet er nu, hvoraf disse Ringe bestaar, — er de faste, sammenhængende Masser eller ej? Hvis Ringen bestod af en fast, solid Masse, maatte den, paa Grund af den Hastighed, hrormed den drejer sig om Saturn, briste itu og falde ned paa denne. Man er derfor nu tilbøjelig til at tro, at Ringen eller Ringene bestaar af en Mængde smaa Dele, en Mængde Maaner af en ganske ubetydelig Størrelse, der alle har en selvstændig Bevægelse, og Delingslinjerne mellem Ringene fremkommer saa ved Tiltrækningen dels fra Saturn selv, dels fra dennes 8 store Maaner. Det er altsaa en Slags Sky af smaa Himmellegemer, der sværer om Saturn, og som ved Tiltrækningskraften holder sig i omtrent samme Stilling, der dog er nogle Forandringer underkastet, som dog ikke synes at være af lang Varighed. Ringens Bredde er meget stor, nemlig godt 37,000 Mile. Dens Tykkelse er derimod saa ringe, — nemlig ca. 22 Mile, — saa naar den vender den skarpe Kant mod Jorden, bliver den næsten usynlig, og Saturn viser sig da uden Ring. Fra Saturns Overflade til den nærmeste Del af Ringen er Afstanden kun 1550 Mile. Ringens Farve er i Reglen straalende hvid, medens selve Planeten har en mere bleggraa Farve med mange Striber ganske ligesom Jupiter, med hvem den i det hele har megen Lighed.

Saturn har 8 Maaner, der i forskjellige Afstande bevæger sig om den. Den nærmeste i en Afstand af 300 Mile, den fjærneste i en Afstand af 477,000 Mile. Ingen af dem er synderlig store. Den største er omtrent som vor Maane, nemlig med et Gjennemsnit af 350 Mile, den mindste har kun et Gjennemsnit af 42 Mile. Man mener, at der hos disse Maaner — med Undtagelse af den fjærneste — findes en Luftkreds af noget lignende Beskaffenhed som Jordens, og at de altsaa har Betingelser for Udvikling af Livet.

I lang Tid troede man, at Saturn var den yderste af Solens Planeter, og at vi altsaa her var ved Grænsen af dens Rige. Men den 13de Marts 1781, om Aftenen mellem Kl. 10 og 11, opdagede den berømte Astronom Herschel en ny Planet, som fik Navnet *Uranus*. Dens Bane gaar 383 Millioner Mile udenom Solen, og den har et Gjennemsnit af godt 7000 Mile. Den er altsaa betydelig mindre end Jupiter og Saturn, men dog mange Gange større end Jorden. Den viser sig kun i klare Nætter for det blotte Øje som en meget svagt lysende Stjærne, og paa Grund af den store Afstand er det umuligt at opdage Enkeltheder paa den. Den synes at have en Atmosfære, der har nogen Lighed med Jupiters og Saturns. Den har 4 Maaner, der alle er smaa.

Opdagelsen af den yderste Planet, *Neptun*, foregik paa en meget mærkelig Maade, der viser, hvor højt Videnskaben i vore Dage er naaet. Man lagde Mærke til, at der var noget galt ved Uranus' Bane. Den bevægede sig ikke ganske, som den skulde efter Beregningerne. Man sluttede deraf, at der maatte være endnu en Planet udenfor den, der virkede paa den. Sagen er nemlig den, at Planeternes Baner er ikke alene afhængige af Solen, men ogsaa af hinanden indbyrdes. Man opfordrede da en ung dygtig Mathematiker, en Franskmand ved Navn Leverrier, til at regne ud, hvor paa Himlen den ubekjendte Planet maatte befinde sig. Han satte sig saa til at regne, og den 18de September 1846 skrev han til en Professor ved Universitetet i Berlin, hvor man havde den bedste Kikkert, og bad ham om at lede efter Planeten paa det og det Sted paa Himlen. Professoren fik Brevet den 23de September, og da det netop var en stjærneklar Aften, gav han sig straks til at søge. Og saa fandt han den netop der, hvor det var regnet ud, at han skulde søge. Planeten var altsaa opdaget, før den var sét.

Neptun har en Afstand fra Solen af godt 600 Millioner Mile. Dens Gjennemsnit er ca. 8000 Mile. Mulig har den flere Maaner, men man har endnu kun kunnet se en, der er omtrent af samme Størrelse som vor. Neptun kan paa Grund af Afstanden aldrig ses med det blotte Øje, og selv i store Kikkerter er den meget svag. Solens Straaler belyser Neptun næsten 1000 Gange mindre end Jorden. Lyset der er derfor kun som et svagt dæmrende Skær. Det er et Mørkets Rige.

Saa langt som 600 Millioner Mile naar altsaa Solens Indflydelse ud i Verdensrummet. Endnu i den Afstand formaar den at holde en Klode, mange Gange større end Jorden, i sin bestemte Bane. Vi synes, at Solens Rige er umaadelig stort. En Afstand af 600 Millioner Mile er for os saa stor, at vi kan slet ikke danne os nogen levende Forestilling om den. Og dog er Solens Rige kun et Sandskorn i den hele Skabning. Det bestaar kun af *otte* Stjærner med deres Maaner. — Men der er bogstavelig intet Tal paa Stjærnerne.

Der var en Tid, da man mente, at Jorden var saa godt som hele Skabningen, og at Solen kun var et stort Ildsted og Stjærnerne nogle smaa Lygter, der var hængt ud for at lyse for os. Med saadanne

Forestillinger om Skabningen maatte Skaberen blive lille. Da Videnskaben begyndte at tage fat paa dette Omraade, da Rummet ligesom udvidede sig, da var det, som Gud blev større for alle dem, der tror paa en Gud. Og nu, da vi véd, at Rummet har ingen Grænser, nu, synes jeg, kan vi først faa det fulde Indtryk af Guds Storhed.

Landarbejder-Tidende.

Ved *Jens Peder Sundbo*

Sygekasseloven I. — Der er en Tekst som ingen god Samfundsstøtte forsømmer at holde en Prædiken over, naar Talen er om Arbejderne. Det er det lille Ord „Selvhjælp". Først hed det blot og bar „*Selvhjælp*". Men da Arbejderne nu er bleven saa højrøstede, at det ikke længere er brugeligt i den Form, har man lavet om paa det, saa det nu hedder „*Hjælp til Selvhjælp*". Det vil sige, Arbejderne skal fremdeles hjælpe dem selv, men for et Syn Skyld skal Stat eller Kommune yde et lille Bidrag til Hjælp. Paa det Grundlag hviler Ministeriets Forslag om *anerkjendte Sygekasser*. Staten — eller senere Kommunen skal yde halv saa stort Bidrag som Medlemmerne. Medlemsbidraget til Sygekasserne er i Gjennemsnit omtr. 6 Kr. aarlig. Staten skulde herefter yde 3 Kr. for hvert Medlem. Og da Sygekasserne omfatter omtr. 76,000 Arbejdere, kan det højt regnet blive en Udbetaling af Statskassen paa 230,000 Kr. Men noget af Medlemsbidraget til Sygekasserne er for Begravelseshjælp hvortil Staten ikke giver noget tilsvarende Beløb. Statsbidraget kan derfor næppe sættes højere end til godt *200,000 Kr.* aarlig. En saadan Klatskilling kan forhaabentlig ikke ruinere et Samfund, der aarlig giver 30 Mill. Kr. til Militærvæsen.

Men det vældige Statsbidrag paa 200,000 Kr. maa nu paa ingen mulig Maade komme til dem, der trænger haardest. Det vilde stride alt for stærkt mod den hellige Grundsætning om *Selvhjælpen*. Og det er dette Klenodie der skal hæve Arbejderens *Mod*, styrke hans *Selvstændighed* og bringe ham alle andre tænkelige Dyder. Det er bare mærkeligt, at man ikke vil have *Selvhjælpen* i Brug for Embedsmænd og Godsejere. Hvorfor skal de stakkels Embedsmænd pines med de store Efterlønninger (Pensioner), naar de havde bedre af at hjælpe dem selv. Og hvorfor skal en sølle Godsejer plages af de store Kapitaler som han har arvet fra sine Fædre, og som disse ad mere eller mindre hæderlige Veje har tilvendt sig fra Samfundet, — hvorfor skal han nu plages med det, naar det var bedre for ham at nøjes med 224 Kr. til Underhold, Sygehjælp og Alderdomsforsørgelse o. s. v. for ham selv og hele Familien. Det er baade Synd og Skam, at Selvhjælpens store Velsignelse skal unddrages alle de højeste Rangklasser. Men prøv at stille Forslag om Afskaffelse af Embedsmændenes Efterløn, og de gode Riddere af *Selvhjælp* vil gaa bag af deres Stol af Forfærdelse; om da ikke en tro Statens Tjener skulde forsørges paa sine gamle Dage? — Embedsmændene sikrer man mod Sygdommens Følger, Arbejdsløsheden, ved at lade dem sidde og nyde Indtægterne af det fede Embede, blot de for en billig Penge lejer en maadelig Stedfortræder, og undertiden tager Staten sig paa at betale denne med. Men naar Arbejderen bliver syg, saa kan han hjælpe sig selv. Og dog har Embedsmanden ofte *Tusinder* af Kr. i Indtægt for hver Gang Arbejderen har *ét Hundrede*. Men saa længe de gode Riddere ikke viser nogen mer Omhu for at faa Selvhjælpen anbragt i de højere Samfundslag. saa kan man ikke rigtig fæste Lid til dens fortræffelige moralske Egenskaber. Man faar mere Indtryk af, at Samfundsstøtterne bare snakker for deres egen Æske, for at slippe for de høje Kommuneafgifter og for i det hele at beholde Pengene i Pungen. En Del af den store Begejstring, som de gode Støtter har tilovers for Sygekasserne turde muligvis nærmest komme fra Pengepungen.

Ellers er Selvhjælp naturligvis en fortræffelig Ting, naar man bare har noget at hjælpe sig selv med. Men der er 140,000 voksne Arbejdere, som ikke er i Sygekasser, væsentlig fordi de ikke har Raad til det. Det er altsaa højt regnet kun en Tredjedel af Arbejderne, der er Sygekassemedlemmer, og hvis Ministeren tror, der skal komme flere Medlemmer i hans *anerkjendte*, saa tror han vistnok fejl. Sygekassemedlemmernes Tal har nemlig været i Aftagende i de senere Aar, eftersom Arbejdernes Kaar er blevne ringere. Af Landarbejderne er ikke nær Tredjeparten Medlemmer af Sygekasser. Byerne har et forholdsvis langt større Antal Sygekassemedlemmer, fordi Arbejderne der dog har noget bedre Vilkaar, om disse end ellers kan være tarvelige nok. Men at Landarbejderne efter noget synderlig Forhol dskulde kunne blive Sygekassemedlemmer, det er ikke videre troligt. For det er saamænd ikke af Sløvhed, de holder dem borte. Der var nok intet de hellere vilde end sikre sig mod Sygdom og Alderdom, om det blot lod sig gjøre. Men naar Lønnen kuns er 224 Kr. — hvis Manden faar Kosten hos Arbejdsherren — eller 371 Kr. — paa egen Kost — og Familien efterhaanden bliver stor, saa er det vel tilgiveligt om der ikke bliver Raad til Sygekassebidrag. Det er kun mærkeligt, at der i det hele er nogen Landarbejder, der kan udrede disse Bidrag. Man tænke sig blot, at en Familie paa 5—6 Personer Hustru og Børn skal have Føden for de 224 Kr. Det blev godt 37 Kr. til hver, ikke engang saameget at et Barn i sit første Aar kan drikke Mælk for. Og dog er det ikke bare Føden de skal have. Baade Mand, Hustru og Børn skal tillige have Klæder, Husly, Brændsel osv. for de 224 Kr. At tale til disse Mennesker om „Selvhjælp", i Sygdom og Alderdom det lyder nærmert som en grov Spøg. Og saa længe Statssygehjælpen kun skal være for Sygekassemedlemmer, bliver der derfor ikke noget for Landarbejderne. Den langt overvejende Del, som faar Kosten hos Arbejdsherren, som trænger haardest, vil ikke kunne yde noget Bidrag. Af de 125,400 landarbej-

dende Familieforsørgere, hvis højeste gjennemsnitlige Indtægt er 371 Kr., vil jo iøvrigt ingen kunne yde Sygekassebidrag. uden at Familien kommer til at lide Nød paa andre Maader. Nationaløkonomerne siger, at en Landarbejderfamilie paa 4 Personer behøver mindst 500 Kr. om Aaret til det aller tarveligste tilstrækkelige Underhold. De 125,000 Familier mangler altsaa hver 130 Kr. for at kunne faa tilstrækkelig Føde Klæder, og blive opvarmet. Og hvis de yderligere betalte Sygekassebidrag af det de har, vil de bare komme til at mangle saa meget mere.

Meddelelser.

Da jeg har ligget syg siden Ridsdagssamlingens Begyndelse har det ikke været mig mulig at kunne fortsætte mine Rigsdagsbreve. Jeg haaber imidlertid fra næste Nr. at kunne tage fat paany.

Henning Jensen.

Sidst i November kommer jeg til Jylland for at holde nogle Foredrag. Hvis man flere Steder der ovre ønsker Foredrag af mig til den Tid, bedes man om at meddele mig det snarest.

Jens Peder Sundbo,
Hjørlunde ad Slangerup.

Dr. Winkel-Horn, der er bekjendt som dygtig Oplæser af danske Digterværker, særlig humoristiske, er atter i Aar villig til at tage ud til demokratiske Foreninger for at læse op. Redaktionen anbefaler Foreninger at benytte dette Tilbud. — Man henvender sig enten til Henning Jensen eller til Dr. Winkel-Horn, Blaagaardsgade 15, Kjøbenhavn, N.

Vestbirk Højskole

ved Horsens aabnes 3. November. 4 faste og 2 Timelærere. — **Haandværkerafdelingen ledes af Arkitekt Anton Hansen.**

Grønvald Nielsen.

Dalum Landbrugsskole
ved Odense,

Landbrugsundervisningen for Karle begynder 4. Novbr. Skoleplanen sendes paa Forlangende. — Lærere: Havebrugskand. Jakob E Lange, Landbrugskandidaterne Niels Anton Hansen, Hans Appel og Jørg. Petersen (Bärse) Forstander

Askov Lærlinger

mindes herved om, at Bidragene til „Foreningen af Askov Lærlinger" for 1888 helst maa samles og indsendes **inden 1. Novbr.** d. A. til Undertegnede. Pengene anvendes udelukkende til Understøttelse for trængende Højskolelærlinger, og hidtil er understøttet 20 Mænd og 27 Kvinder med ialt 2925 Kr.

Dalum Landbrugsskole v Odense,
d. 24. September 1888.

P. St. V.
Hans Appel.

Salling Højskole
v. Jebjerg St.

Vinterskolen begynder den 3. Novbr. Der gives udvidet Undervisning for dem, der ønsker det.

Axel Axelsen.

Ondløse Højskole
ved Merkev St.

aabnes for Karle d. 2. Novbr. Undervisningen ledes af 3 Lærere, og tillige holder Pastor H. Rørdam Foredrag paa Skolen.

Sofus Larsen Banke

Tune Landboskole

aabnes 5. Novbr. med en **Højskoleafdeling** og 2 **Landbrugsafdelinger,** den ene med 5 Maaneders Kursus. Skoleplanen tilsendes og nærmere Oplysning meddeles af *A. Srendsen,* Tune pr. Taastrup.

Kvækernes Monsterstat.

Anden Del af **William Penn.**
Et protestantisk Tidsbillede fra det 17de Aarhundrede.
Af *Fernando Linderberg.*

Af Pressens Udtalelser fremhæves:

„Forfatteren er varm for sit Emne; han ser i Penn et af Historiens lyse Forbilleder og skildrer ham fra først til sidst under Synspunktet af Macaulays Ord: „Han havde en stærk Følelse af Religionens Pligter og en brændende Trang til at fremme Menneskeslægtens Lykke." Sikkert er det ogsaa, at Penn er en af de Mænd, der har manende Bud til vor Tid. Man beundrer hos ham det redelige Sind, hans Mod og Handledygtighed for at fremme det sædelige Liv og den borgerlige Frihed. Linderberg ønsker sin Bog betragtet som Folkelæsning, og den bør ogsaa betragtes som saadan."

(„Morgenbladet".)

„Bogen er skreven med Fart og Ild; Fremstillingen tager Læseren med, og den er gjennemgaaende saa jævn af Ord, at den fortjener at kjendes af mange."

(„Svendborg Avis".)

Faas i enhver Boglade. Hver Del koster 75 Øre. I Partier mod Kontaut 50 Øre. Forhandlere antages til god Fortjeneste.

Hospitalsvej 4, Frederiksberg.

Undertegnede anbefaler sit velassorterede Lager af reelle Vine, Rom, Cognac, Puncheessentser & Likører.

Særlig anbefales en mild og styrkende
hvid Oportovin
som fortrinlig for saadanne Syge, hvem Lægerne tilraader at drikke Vin.

Pris pr. 1/1 Btl. 2 Kroner.

Peter Buch,
Halmtorvet 8, Kjøbenhavn V.

Brokbaand, Suspensorier,

Mavebælter, Moderbandager, Menstruationsbind, Urin- og Navle-Bandager, Douche-Apparater, Clysopumper, Indaandings-Apparater, Respiratorer, Høre-Rør, Isposer, Mælkesugere, Elastiske Strømper, alle Sorter Bind, alle Slags Sprøjter, Luft- og Vandpuder sælges og udlejes, **Underlag til Sygesenge,** Stikbækkener, Elastik, Knive og Saxe, Forbindkasser, **Sygeplejeartikler** og **Forbindstoffer** m. m. tilbydes i stort Udvalg af

Th. Bjering,
Etablissement for Sygepleje-Artikler,
1, Frederiksberggade 1,
„Røde Kors", ved Siden af Apotheket.

Kvindeseminariet i Horsens

forbereder til Skolelærerindeeksamen og alm. Forberedelseseksamen. Nye Kursus begynder 5. Novbr. **E. Buchwald.**

Enhver Sit.

Redaktører: Henning Jensen og Kristensen-Randers.

„Enhver Sit" behandler politiske, sociale og kristelige Spørgsmaal.
Udgaaar hver Torsdag Aften til en Pris af 1,25 Øre Kvartalet.
Demokratiske Foreninger, som bestiller et større Antal Eksemplarer, faar Rabat
Bekjendtgjørelser 10 Øre Linjen. Rabat gives for Bekjendtgjørelser, der indrykkes mindst tre Gange.
Bladet kan bestilles hos Landpostbudene eller paa Postkontoret.

Ansvarhavende Redaktør **Henning Jensen.** Trykt hos Rasmussen & Olsen. — Kbhvn.